

Arkk. n. 31/9.2.1998

M
D

POLVIJÄRVI [19] Rukoushuone

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus
Petro Pesonen 1997

Wähmyd 12.2.1998

Olleena Pesonen

20.3.1998 PP

MUSEOVIRASTO
ARKEOLOGIAN OSASTO

POLVIJÄRVI [19] RUKOUSHUONE

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus
Petro Pesonen 1997

Tiivistelmä

Polvijärvi [19] Rukoushuone

Pk 4224 04 SOTKUMA, x= 6959 58, y= 4471 08, z= 85-89 mmpy

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Museovirasto/ärkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FL Petro Pesonen

Polvijärven Sotkuman kylässä tutkittiin kesäkuussa 1997 kaivauksin hieman yli viikon ajan Rukoushuoneen kivikautista asuinpaikkaa. Tutkimusten tarkoituksena oli selvittää asuinpaikan laajuus, ajoitus ja intensiteetti. Lisäargumenttina voidaan mainita alueelle kohdistuvat hautausmaa laajennuspaineet. Paikalla on neljä asumuspainannetta, joihin ei koekuoppia lukuun ottamatta tämän kaivauksen yhteydessä kajottu.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla kolme kaivausaluetta ojamaisina sekä rinteeseen suuntaisesti että vastaisesti ja kaivamalla alueelle 52 koekuoppaa. Yhteensä kaivettiin 44 m². Kaivauksen perusteella asuinpaikka-alueeseen kuuluvat molemmat rantaterassit, joista ylemmältä löydettiin varhaista asbestikeramiikkaa, tyypillistä kampakeramiikkaa ja myöhäskivikautista asbestikeramiikkaa. Muina löytöinä mainittakoon ruodollisen kvartsiittinuolenkärjen katkelma ja pienen reikäkiven puolikas. Kaivauksella ei tavattu muutamaa mahdollista paalunsijaa lukuun ottamatta kiinteitä rakenteita.

Suoja-alueen rajaksi voi kaivauksen perusteella ehdottaa n. 30 metrin linjaa ylemmän rantaterassin harjalta laskettuna. Tällöin Malanintien, asuinpaikan ja nykyisen hautausmaan välillä olevalla alueella ei ole muinaismuistolain mukaista estettä hautausmaan laajentamiselle.

Löydöt: KM 30454: 1-232

Ajoitus: kivikausi

Tutkitun alueen laajuus: 44 m²

Kenttätyöaika: 18.-27.6.1997

Tutkimuskustannukset: Valtion työllisyystyöohjelma 270.000,-

Tutkimusraportti: Petro Pesonen 8.1.1998, Museoviraston arkeologian osaston arkisto

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. PERUSTIEDOT KOHTEESTA	2
3. TUTKIMUSHISTORIA, KOHTEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	3
4. TUTKIMUSTAPA	4
4.1 Koordinaatisto ja yleiskartoitus	4
4.2 Kaivaustekniikka, dokumentointi ja näytteidenotto	4
5. KAIVAUSHAVAINNOT	5
5.1 Kaivausalueet	5
5.2 Koekuopat	5
5.3 Löytötaulukko	7
6. ASUINPAIKAN LAAJUUS, AJOITUS JA SUOJA-ALUEEN RAJAUS	8
7. YHTEENVETO	10
NEGATIIVILUETTELO	11
DIAPOSITIIVILUETTELO	12
KARTTALUETTELO	13
KARTAT	14
VALOKUVATAULUT	27
LUUANALYYSI (Pirkko Ukkonen)	35

1. JOHDANTO

Polvijärven Sotkuman kylässä kaivettiin kesäkuussa 1997 kahdella muinaisjäännöskohteella. Kohteina olivat Polvijärvi [12] Kylänlampi 2 - historiallisen ajan asuinpaikka ja Polvijärvi [19] Rukoushuone - kivikautinen asuinpaikka. Tutkimukset Polvijärvellä rahoitti Museoviraston puolesta valtion työllisyystyöohjelma.

Museoviraston tutkimushenkilökuntana olivat allekirjoittaneen johdolla FM Sirpa Leskinen piirtäjänä ja fil.yo Tanja Tenhunen tutkimusavustajana. Leskinen vastasi kaikesta kartoituksesta ja löytöjen mittaus oli Tenhusen vastuulla. Valokuvat ovat allekirjoittaneen. Kaivajina työskentelivät seuraavat yhdeksän polvijärveläistä työllistettyä: Taina Karttunen, Risto Koponen, Raija Lehikoinen, Suvi Lemmetyinen, Marika Mutanen, Jukka Piironen, Jarto Tanskanen, Hanna Turunen ja Paula Voutilainen. Lisäksi muutamana päivänä oli mukana joensuulainen harrastaja-arkeologi Teija Petterberg-Möntti. Kenttätöitä Rukoushuoneen asuinpaikalla suoritettiin 18.6.-27.6.1997

Tutkimusten tavoitteena oli selvittää Rukoushuoneen eteläpuolisilla muinaisrannoilla sijaitsevan kivikautisen asuinpaikan laajuutta, intensiteettiä ja ajoitusta. Laajuuden selvittämiseen pyrittiin kaivamalla koekuoppia 10 metrin välein, intensiteettiä selvitettiin pitkillä koeojilla. Asuinpaikan ajoitukseen tähtäsivät molemmat kaivaustavat. Rukoushuoneen asuinpaikalla avattiin koeojia 45 m², osasta poistettiin vain turve ja pohjaan asti kaivettiin vain 31 m². Koekuoppia kaivettiin 52 kpl, kukin 50 x 50 cm, yhteensä 13 m². Yhteensä asuinpaikalla kaivettiin siis 44 m². Radiohiiliajoitusnäytteitä saatiin kaksi, molemmat samasta yhteydestä. Kumpikaan näytteistä ei ole ajoitettavana. Kaivauksella löydetyt palaneet ja palamattomat luut analysoi FK Pirkko Ukkonen.

Jälkityöt on tehty loka-joulukuun 1997 aikana. Sirpa Leskinen on piirtänyt kartat puhtaaksi, Tanja Tenhunen on puhdistanut löydöt sekä huolehtinut valokuvien saattamisesta arkistokelpoisiksi. Löytöluettelo ja kaivauskertomus ovat allekirjoittaneen.

Helsingissä 8.1.1998

Petro Pesonen, FL

2. PERUSTIEDOT KOHTEESTA

Polvijärvi [19] Sotkuma Rukoushuone
Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1997

Kunta: Polvijärvi

Kylä: Sotkuma

Tila ja maanomistaja: 7:39, om. Taipaleen ortodoksinen seurakunta, rukoushuoneen isännöitsijä:
Pentti Kontkanen, Käsämäntie 22, 83750 Sotkuma (p. 013-638522)

Peruskartta: 4224 04 SOTKUMA

Asuinpaikan keskikoordinaatit: x= 6959 58, y= 4471 08, z= 85-89 mmpy

Tutkimukset:

- *Petro Pesonen* (Museovirasto), kaivaus 1997

Löydöt:

- *Pesonen 1997*: KM 30454:1-232 kaivauslöydöt

Valokuvat:

- negatiivit 108168-108194

- diapositiivit 37418-37434

3. TUTKIMUSHISTORIA, ASUINPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Rukoushuoneen asuinpaikka löytyi 29.5.1997 inventoidessamme Kylänlammen kaivauksen valmistelutöiden yhteydessä Sotkuman kylän seutuja. Erityisesti mukanamme ollut Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen assistentti Petri Halinen osoitti kartalta rukoushuoneen eteläpuolista muinaista niemeä, joka näytti sopivalta kivikautiseksi asuinpaikaksi. Kuljettuamme halki Outilan ja rukoushuoneen välisen hiekkaisen kankaan, löysimme juuri täältä asumuspainanteita. 2.6.1997 teimme kolmeen painanteeseen koekuoppia ja viimeisestä löysimme kourallisen asbestikeramiikkaa. Inventoimassa olivat allekirjoittaneen ja Halisen lisäksi mukana Sirpa Leskinen, Tanja Tenhunen ja Nina Vitikainen. 2.6 mukana oli myös Mika Lavento. Kun Kylänlammen historiallisen ajan kohteella ei kolmen viikon tutkimusten jälkeen ollut enää⁷ tutkittavaa, kaivaustoiminta siirrettiin hieman yli viikoksi Rukoushuoneen asuinpaikalle. Lisäksi saimme vielä isännöitsijältä kuulla, että rukoushuoneen kupeessa olevaa hautausmaata aiotaan laajentaa, joten kaivaukselle oli olemassa myös suojellullinen peruste.

Sotkuma sijaitsee Viinijärven Venepohjanselän pohjoisrannalla ja rukoushuone on kylän keskeisellä paikalla, Sotkumasta Solantielle johtavan Malanintien varressa. Asuinpaikka sijaitsee rukoushuoneen eteläpuolella, hiekkapohjaisella mäntykankaalla. Toistaiseksi lähes kaikki löydöt rajoittuvat tälle eteläpuoliselle tontille 7:39, vain yksi kvartsi-iskos on löydetty hautausmaalta, tontinrajan pohjoiselta puolelta. Myöskään Malanintien itäpuoliselta kankaalta ei löydetty mitään, vaikka täällä oli tehty jonkin verran metsän laikutusta. Sekä pinta- että kaivaushavaintojen mukaan asuinpaikka näyttää rajoittuvan juuri tontille 7:39. Tosin jatkuminen sekä pohjoiseen että etelään on epävarmaa. Kohde sijaitsee Polvijärven luterilaisesta kirkosta 13,5 km eteläkaakkoon.

Viinijärvi on kivikaudella kuulunut Suursaimaan altaaseen. Korkeimmillaan ranta on tällä alueella ollut n. 92,5 mmpy. Vuoksen puhkeamisen jälkeen veden pinta laski tasaisesti, kunnes järveä laskettiin 1,5 metriä v. 1830 tai 1835 ja vielä 0,6 metriä vuonna 1858.¹ Viinijärven veden tasoon lienee jonkin verran vaikuttanut myös Höytiäisen lasku v. 1859. Höytiäisestä Pyhäselkään rakennetun kanavatyömaan pettäessä, järvi laski peräti 9 metriä ja Höytiäisestä Viinijärveen laskeva Viini- tai Sotkumanjoki kuivui niin, että se on enää kapea uoma, jossa on pari pientä järveä. Nykyään Viinijärven korkeus on 78.8 mmpy. Asuinpaikalla on näkyvissä kaksi selkeää rantatörmää, joista alemman terassin harjan korkeus on n. 86 mmpy ja ylemmän 88 mmpy. Molemmilta korkeuksilta on löytöjä, tosin pääosa on ylemmältä terassilta, jolla ovat myös asumuspainanteet.

¹ *Anttila, Veikko*: Järvenlaskuyhtiöt Suomessa. Kansatieteellinen Arkisto 19. Helsinki 1967. *Salokas, Eino*: Liperin pitäjän historia vuosina 1809-1930. I, vuodet 1809-1873. Helsinki 1930. S. 21. *Könönen, T*: Höytiäisen, Viinijärven ja Sysmänjärven laskeminen. Suomen Suoviljelysyhdistyksen vuosikirja 1906-1907. Helsinki 1908.

4. TUTKIMUSTAPA

4.1 Koordinaatisto ja yleiskartoitus

Kaivauksella käytettiin koordinaatistoa, jossa peruslinjan ($y = 200$) suunta oli 386 goonia (~ pohjoisluoteeseen). Koordinaatiston x kasvoi tähän suuntaan ja y :n suunta oli vastaavasti 86 goonia (y kasvoi ~ itäkoilliseen). Peruslinja mitattiin rullamitalla ja käännettiin prismalla pisteestä 500/200. Paalutusta tehtiin asuinpaikalle 10 metrin välein koekuopitusta varten. Kaivausalueiksi paalutettiin ristikkäiset metrin levyiset koeojat linjalle $y=200$ ja $x=500$. Näin muodostui kolme kaivausaluetta, sillä linjalla $y=200$ väliin jäi puu, jonka juuria haluttiin varjella.

Absoluuttinen korkeus siirrettiin pisteisiin valtakunnalliselta korkeuskiintopisteeltä Käsämäntien varresta (nro 815228, korkeus 86.263 mmpy). Kiintopisteenä käytettiin kantoa alueen 3 eteläpuolella, tämän korkeus oli 87.86 mmpy. Alueelle jätettiin kaivausten jälkeen neljä puupaalua: 500/180, 500/200, 500/210 ja 518/200.

4.2 Kaivaustekniikka, dokumentointi ja näytteidenotto

Ennen kaivamista alueilla tehtiin pintavaaitus metrin välein. Turve poistettiin rullaamalla, joka onnistui osin suhteellisen hyvin, siihen mennessä kuivasta kesästä huolimatta. Tämän jälkeen loppu humus poistettiin kaivauslastoilla ja vaaittiin taso 0. Turve ja humus muodostavat löytöluetteloissa käytetyn kerroksen 0. Tämän jälkeen alueilta 1 ja 2 lähdettiin kaivamaan 5-7 cm:n kerroksia, joiden jälkeiset tasot dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla. Alueelta 3 ei avattu turpeenpoistoa enempää kuin muutama ruutu ajan puutteen vuoksi. Tähän oli pääasiallisena syynä huono sää, sillä kesäkuun alun kuivuuden ja kuumuuden sijasta juhannuksen jälkeisenä viikkona satoi ja ukkosti lähes koko ajan. Niinpä alueelta 3 valittiin muutama keskeinen ruutu, jotka kaivettiin koko ojan sijasta. Alueilla kaivettiin 3-5 kerrosta, syvimmillään n. 60 cm. Löydöt mitattiin n. 10 cm:n tarkkuudella. Kaivausalueelta 1 otettiin kaksi radiohiiliajoitusnäytettä, samasta yhteydestä, mahdollisesta paalunsijasta.

Koekuoppia kaivettiin 52 kappaletta, kooltaan 50 x 50 cm. Nämä kaivettiin lapiolla ja seulottiin. Lapiointaessa pyrittiin kiinnittämään huomiota myös palaneisiin kiviin tai mahdollisiin rakenteisiin. Kulttuurikerroksen esiintyminen dokumentoitiin. Löydöt otettiin koekuopittain, kerroksia ei huomioitu. Tutkimusten jälkeen sekä kaivausalueet että koekuopat täytettiin ja maisemoitiin huolellisesti.

5. KAIVAUSHAVAINNOT

5.1 Kaivausalueet

Kaivausalueet 1 ja 2 kaivettiin kokonaan, kaivausalueelta 3 turpeenpoiston jälkeen vain kolme erillistä kohtaa, yksi 2 m² ja kaksi 1 m² aluetta. Turpeen poiston jälkeen koko alueella näkyi ehjä, harmaa huuhtoutumiskerros, jonka jälkeen seurasi normaali podsolimaannos. Ruskeaa likamaata ja löytöjä sisältänyt kulttuurikerros oli keskimäärin 15 cm paksu. Kulttuurikerrosta ei havaittu alueen 2 itäpäässä eikä alueen 3 ruuduissa 500/186 ja 500/197. Kaivausalue 1 sijoitettiin kahden asumuspainanteen väliin - jonkinlaista likamaan ja löytöjen keskittymistä on ehkä havaittavissa lähempänä painanteita. Varsinaisia kiinteitä rakenteita ei kaivausalueilla juuri tavattu. Kaivausalueella 1 havaittiin mahdollinen paalunjälki ruudussa 515/200, josta suurin osa meni profiliin. Tästä jäljestä saatiin piirrettyä siten leikkaus (s. 25). Paalunjäljestä otettiin kaksi radiohiiliajoitusnäytettä, toinen 2. kaivauskerroksesta ja toinen profilista, 40 cm:n syvyydeltä. Mahdollisen paalunsijan halkaisija oli 20 cm ja syvyys n. 35 cm. Toinen vastaava jälki havaittiin myös profiilissa 504 ja myös siitä piirrettiin leikkaus (s. 25). Jäljen halkaisija oli myös n. 20 cm ja syvyys 35 cm. Myös ruuduissa 507/200 ja 511/200 havaittiin pyöreähköjä harmaan likamaan alueita, jotka alkoivat näkyä tasossa 3 ja jatkuivat vielä tasossa 5. Kyseessä saattavat olla paalunsijat. Kaivausalueen koon ja muodon vuoksi niitä ei tosin saa tulkituksi yhtenäiseksi rakenteeksi.

Kaivausalueiden löydöt koostuvat kivikautisesta "perusmateriaalista". Löydöissä on keramiikkaa, kvartsia, kivilaji-iskoksia ja esineiden katkelmia, luuta ja asbestia. Kaivausalueella 1 erikoisin löytö lienee ruodollisen, mahdollisesti tasakantaisen nuolenkärjen katkelma, jonka materiaali lienee kvartsiittia tai sertiä. Alueelta löytyi myös vuolukivistä/talkista tehty aivan pienen reikäkiven katkelma. Alueen keramiikkalöydöt ovat yhtä palaa lukuun ottamatta varhaista asbestikeramiikkaa. Kaivausalueen 2 keramiikka on asbestisekoitteista ja koristeltu kuopin sekä pienin neliömäisin painantein muistuttaen siten jonkin verran ns. Vuopajan keramiikkaa, joka ajoittune myöhäiskampa-keramiikan sekä Kierikin ja Pöljän tyyppien aikaiseksi. Alueen 3 kaivetuista ruuduista löytöjä on alimmasta ruutuparista 500/180-181 yksi kvartsi-iskos ja ylimmästä ruudusta 500/197 kvartsi-iskoksia.

5.2 Koekuopat

Koekuopat kaivettiin pääsääntöisesti 10 metrin verkostossa. Kuoppien koko oli n. 50 x 50 cm, ne kaivettiin lapioiden ja seulomalla (4 mm verkko). Kuopista suurimman osan kaivoi Risto Koponen.

Kuoppien profiilista dokumentoitiin likamaan/kulttuurikerroksen esiintyminen sekä löydöt, jotka tallennettiin koekuopittain, kerroksia ei huomioitu. Seuraavaan listaan on koottu havainnot koekuoppien likamaista ja löydöistä. Kunkin kuopan pintavaaitusluku on myös mainittu.

<i>Koekuoppa</i>	<i>Likamaa/kulttuurikerroshavainnot</i>	<i>Löydöt</i>	<i>mmpy</i>
510/180	-	-	86.17
520/180	-	-	86.46
530/180	hiiliä	-	86.71
540/180	-	-	86.75
550/180	päällä täytekerros	-	86.84
560/180	-	-	86.40
450/190	-	-	86.18
460/190	-	-	86.23
470/190	-	kvartsi-iskos	86.34
480/191	-	-	86.53
510/190	-	-	86.90
520/190	-	-	87.00
530/190	likamaa?, hiiliä	-	87.19
540/190	-	-	87.04
440/200	-	-	87.32
450/200	kaksoispodsolli + likamaa	asb.keram	87.36
460/200	paksu huuhtoutumiskrs.	kvartsi-iskos	87.17
470/200	-	-	87.44
480/200	-	epäm. kvartsia	88.03
490/200	likamaa	asb.keram, kiviesineen katkelma, kvartsia, koivutervaa	88.17
493/199	kulttuurimaa	asb.keram	-
530/200	likamaa	kampakeramiikkaa (Ka II), kvartsi-iskoksia	88.93
540/200	-	-	89.18
550/200	-	-	89.37
440/210	-	-	88.35
450/210	likamaa?	asb.keram	88.36
460/210	-	-	88.53
470/210	-	-	88.70
480/210	-	-	88.55
490/210	-	-	88.60
510/210	-	-	88.99
520/210	-	-	89.19
530/210	likamaa	kvartsi-iskoksia	89.25
540/210	sekoittunut	-	89.48
550/210	-	-	89.55
450/220	-	-	88.43
500/220	-	-	89.04
510/220	-	-	89.24
520/220	-	-	89.30
530/218	-	-	89.67
540/220	-	-	89.38
450/230	lika/kulttuurimaa	kampakeramiikkaa (Ka II)	88.59
510/230	-	-	89.30

540/230	-	-	89.73
450/240	-	-	88.56
510/240	-	-	89.30
540/240	-	-	90.14
510/250	-	-	89.37
540/250	-	-	90.21
510/260	-	-	89.41
540/260	-	-	90.39
540/270	päällä sek. kerros	-	90.46

Alemmalta terassilta tuli koekuoppalöytöjä oikeastaan vain yhdestä kuopasta, 470/190, josta löytyi kvartsi-iskos. Koekuopat 450/200 ja 460/200 ovat myös ylemmän terassin alapuolella, mutta rinteessä, joten laskisin niiden löydöt ylemmän terassin asuinpaikkaan kuuluvaksi. Ylemmällä terassilla löytöjä on jokseenkin yhtenäisesti painanteiden välisellä alueella, 10-15 metrin levyisellä vyöhykkeellä ylemmän terassin harjasta laskettuna. Malanintien vieressä oleva asumuspainanne muodostaa ehkä oman keskittymänsä. Pohjoisimman painanteen ja Malanintien vieressä olevien painanteiden tuntumasta löytyi koekuopista tyypillistä kampakeramiikka, kun kahden keskimmäisen painanteen vieressä olevista koekuopista on myöhäiskivikautista asbestikeramiikkaa. Koekuoppalöydöissä ei ole ainakaan selkeästi tunnistettavissa olevaa varhaista asbestikeramiikkaa.

5.3 Löytötaulukko

	<i>Alue 1</i>	<i>Alue 2</i>	<i>Alue 3</i>	<i>Koekuopat</i>	<i>Irtolöydöt</i>	<i>Yhteensä</i>
<i>Saviastian paloja</i>	267 / 193.80	488 / 240.40		98 / 121.50		853 / 555.70
<i>Reikäkiven katkelma</i>	1 / 7.80					1 / 7.80
<i>Kivilajiesineen katkelma</i>				1 / 1.70		1 / 1.70
<i>Kivilaji-iskoksia</i>		1 / 2.10				1 / 2.10
<i>Kvartsiittinuolenkärki</i>	1 / 3.50					1 / 3.50
<i>Kvartsiittiesine</i>	1 / 16.60					1 / 16.60
<i>Kvartsinuolenkärki</i>				1 / 0.20		1 / 0.20
<i>Kvartsikaapimia</i>	3 / 27.40	1 / 2.30				4 / 29.70
<i>Kvartsiveitsi</i>		1 / 5.80				1 / 5.80
<i>Kvartsi-iskoksia</i>	69 / 298.20	91 / 349.80	7 / 77.10	20 / 10.80	4 / 2.60	191 / 738.50
<i>Kvartsiytimiä</i>	1 / 678.30	2 / 116.00				3 / 794.30
<i>Kvartsipallo</i>	1 / 5.20					1 / 5.20
<i>Palanutta luuta</i>	152 / 15.30			26 / 1.90		178 / 17.20
<i>Asbestia</i>	1 / 2.50					1 / 2.50
<i>Talkkia</i>	15 / 42.50					15 / 42.50
<i>Koivutervaa</i>				1 / 0.10		1 / 0.10
<i>Hiilinäytteitä</i>	2 / 4.70					2 / 4.70
Yhteensä	514 / 1295.80	584 / 716.40	7 / 77.10	147 / 136.20	4 / 2.60	1256 / 2228.10

Varhaismetallikautiset asuinpaikat sijaitsevat Liperissä n. 80-85 mmpy korkeudella, mahdollisesti myöhäiskivikautiset taas n. 85-86 mmpy korkeudella ja tyypillisen kampakeramiikan asuinpaikat vielä korkeammalla, 88-91 mmpy. Muutama Kangasrannan asuinpaikoista ei noudata kaavaa (Kangasranta 1 ja 4), mutta määritykset keramiikasta eivät ole mitenkään itsestäänselviä. Rukoushuoneen alemman terassin asuinpaikka sopisi siis rannankorkeutensa puolesta joko myöhäiskivikauteen tai varhaiseen metallikauteen. Sen sijaan ylemmän terassin löydöt ovat hieman ongelmallisia. Suoraan tulkittuna kaikki ovat samanikäisiä ja rannankorkeuden perusteella ajoitettavissa lähinnä tyypillisen kampakeramiikan aikaan. Varhainen asbestikeramiikka on tällöin liian nuorena ja myöhäiskivikautinen asbestikeramiikka liian vanhassa kontekstissa. Jälkimmäinen on helposti selitettävissä jyrkällä rantatörmällä, sillä vesi ei ole karannut kauaksi vielä myöhemminkään kivilaudella yläterassin näkökulmasta. Varhainen asbestikeramiikka taas on nuorempaa, Kaunissaaren tyyppiä, joka oli käytössä vielä tyypillisen kampakeramiikan levitessä Itä-Suomeen. Jatkotutkimukset asuinpaikalla saattaisivat hyvin selventää asiaa.

Asuinpaikan rajaamisesta on jo mainittu edellä. Muinaisjäännöksen suoja-alueen rajoina tulisi pitää lännessä suota ja pohjoisessa nykyistä hautausmaa-aluetta. Etelässä rajaa ei voi määrittellä tontin 7:39 alueella, sillä mahdollisesti asuinpaikka jatkuu täälläpäin seuraavalle tontille. Lännessä asuinpaikka ei näytä jatkuvan Malanintien toisella puolella ja kaivetulla tontilla löytövyöhyke saatiin rajattua suhteellisen selkeästi 10-15 metrin päähän muinaisesta rannasta. Suoja-alueen rajauksessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon asuinpaikan eheys ja kaunis metsämaisema ja vetää rajaa hiukan kauemmas muinaisjäännöksestä Malanintielle päin. Vetäisin suoja-alueen rajat seuraavien pisteiden kautta: 1) Malanintien reuna tontin 7:39 etelärajasta 40 m pohjoiseen, 2) tästä 15 m länteen, 3) tästä koordinaatiston suuntaan, jossa rajana on nykyinen hautausmaa ja sille johtava huoltotie. Jos tämän linjan länsipuolelle suunnitellaan hautauksia tai muita muinaisjäännöstä koskevia toimia, tulee alueella suorittaa sitä ennen tarkempia arkeologisia tutkimuksia. Käsittääkseni rajan itäpuolella ei ole muinaismuistolain rakentamiselle tms. asettamia esteitä. Esitys suoja-alueeksi on myös kartalla (s. 17).

7. YHTEENVETO

Polvijärven Sotkuman kylässä tutkittiin kesäkuussa 1997 kaivauksin hieman yli viikon ajan Rukoushuoneen kivikautista asuinpaikkaa. Tutkimusten tarkoituksena oli selvittää asuinpaikan laajuus, ajoitus ja intensiteetti. Lisäargumenttina voidaan mainita alueelle kohdistuvat hautausmaa laajennuspaineet. Paikalla on neljä asumuspainannetta, joihin ei koekuoppia lukuun ottamatta tämän kaivauksen yhteydessä kajottu.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla kolme kaivausaluetta ojamaisina sekä rinteiden suuntaisesti että vastaisesti ja kaivamalla alueelle 52 koekuoppaa. Yhteensä kaivettiin 44 m². Kaivauksen perusteella asuinpaikka-alueeseen kuuluvat molemmat rantaterassit, joista ylemmältä löydettiin varhaista asbestikeramiikkaa, tyypillistä kampakeramiikkaa ja myöhäiskivikautista asbestikeramiikkaa. Muina löytöinä mainittakoon ruodollisen kvartsiittinuolenkärjen katkelma ja pienen reikäkiven puolikas. Kaivauksella ei tavattu muutamaa mahdollista paalunsijaa lukuun ottamatta kiinteitä rakenteita.

Suoja-alueen rajaksi voi kaivauksen perusteella ehdottaa n. 30 metrin linjaa ylemmän rantaterassin harjalta laskettuna. Tällöin Malanintien, asuinpaikan ja nykyisen hautausmaan välillä olevalla alueella ei ole muinaismuistolain mukaista estettä hautausmaan laajentamiselle.

NEGATIIVILUETTELO

Kuvannut Petro Pesonen 1997

- 108168 Alue 1, taso 2. N-S. 24.6.
 108169 Alue 1, taso 2. N-S. 24.6.
 108170 Alue 1, taso 3. N-S..
 108171 Alue 1, taso 3. N-S.
 108172 Alue 2, taso 3, panoraama (1/2). W-E. 25.6.
 108173 Alue 2, taso 3, panoraama (2/2). W-E. 25.6.
 108174 Aluetta 1 kaivetaan.
 108175 Aluetta 1 kaivetaan.
 108176 Yleiskuva rantatörmästä, panoraama (1/3). S-N. 25.6.
 108177 Yleiskuva rantatörmästä, panoraama (2/3). S-N. 25.6.
 108178 Yleiskuva rantatörmästä, panoraama (3/3). S-N. 25.6.
 108179 Risto Koponen kaivaa koekuoppaa.
 108180 Alue 1, taso 4. N-S.
 108181 Alue 1, tsao 4. N-S.
 108182 Alue 1, mahd. paalunsija profiilissa 516.00-50/200.00. E-W. 26.6.
 108183 Alue 1, mahd. paalunsija profiilissa 516.00-50/200.00. E-W. 26.6.
 108184 Kaivausalueita täytetään ja Sirpa Leskinen piirtää profiilia.
 108185 Kaivausalueita peitetään.
 108186 Kaivausalueita peitetään.
 108187 Kaivausalueita peitetään.
 108188 Kaivausalueita peitetään.
 108189 Kaivausalueet peitettynä. NE-SW. 27.6.
 108190 Yleiskuva tsasounan rappusilta kaivauksen jälkeen, panoraama (1/3). N-S. 27.6.
 108191 Yleiskuva tsasounan rappusilta kaivauksen jälkeen, panoraama (2/3). N-S. 27.6.
 108192 Yleiskuva tsasounan rappusilta kaivauksen jälkeen, panoraama (3/3). N-S. 27.6.
 108193 Ryhmäkuva: vasemmalta oikealle: piirtäjä Sirpa Leskinen, tutkimusavustaja Tanja Tenhunen, Taina Karttunen, Risto Koponen, Marika Mutanen, Hanna Turunen, Jukka Piironen, Paula Voutilainen, Jarto Tanskanen, Raija Lehikoinen ja Suvi Lemmetyinen.
 108194 Ryhmäkuva: vasemmalta oikealle: piirtäjä Sirpa Leskinen, tutkimusavustaja Tanja Tenhunen, Taina Karttunen, Risto Koponen, Marika Mutanen, Hanna Turunen, Jukka Piironen, Paula Voutilainen, Jarto Tanskanen, Raija Lehikoinen ja Suvi Lemmetyinen.

DIAPOSITIIVILUETTELO

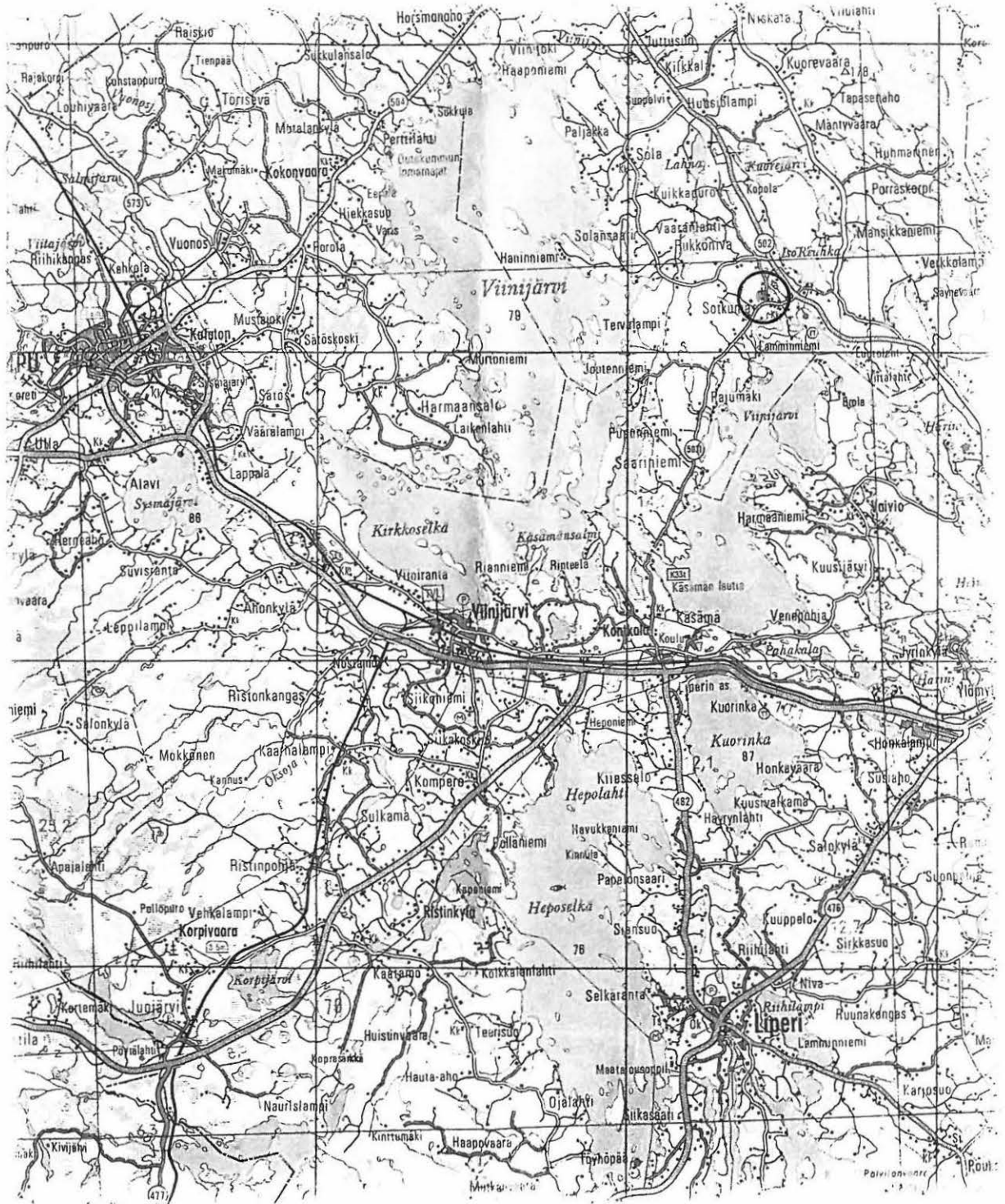
Kuvaaja Petro Pesonen 1997, ellei toisin mainita, d = duplikaatti

- 37418 Yleiskuva asuinpaikasta. S-N.
- 37419 Yleiskuva törmästä ja kaivausalueesta. S-N. 25.6.
- 37420 Yleiskuva asuinpaikasta. N-S.
- 37421 Alue 1, taso 2. N-S. 25.6.
- 37422 Alue 1, taso 3. N-S. 25.6.
- 37423 Alue 1, taso 4. N-S. 26.6.
- 37424 Mahd. paalunsija profiilissa 516.00-50/200.00. Kuvaussuunta E-W. 26.6.
- 37425 Alue 2, taso 3. W-E. 25.6.
- 37426 Alue 2, taso 3. W-E. 25.6.
- 37427 Risto Koponen kaivaa koekuoppaa.
- 37428 Työkuva.
- 37429 Kaivausalueita peitetään. 27.6.
- 37430 Kaivausalueet peitettynä. NE-SW. 27.6.
- 37431 Asuinpaikka tsasounan rapuilta kuvattuna kaivauksen jälkeen. N-S. 27.6.
- 37432 Ryhmäkuva: vasemmalta, piirtäjä Sirpa Leskinen, tutkimusavustaja Tanja Tenhunen, Taina Karttunen, Risto Koponen, Marika Mutanen, Hanna Turunen, Jukka Piironen, Paula Voutilainen, Jarto Tanskanen, Raija Lehikoinen ja Suvi Lemmetyinen.
- 37433d KM 30454: 226, 4, 191, 226, 4, 204 keramiikkaa. Kuv. Ritva Bäckman.
- 37434d KM 30454: 79 nuolenkärki, 18 reikäkivi. Kuv. Ritva Bäckman.

KARTTALUETTELO

S.	Selitys	Originaali mittakaava ja kalvon koko
14	GT-karttaote	1:200000 -
15	Peruskarttaote	1:20000 -
16	Yleiskartta	1:500 A2
17	Asuinpaikan laajuus ja suoja-alueen raja- aus yleiskartalle	1:1000 -
18	Vaaituskartta Alueet 1-2, pintavaaitus ja taso 0	1:50 A3
19	Tasokatta Alueet 1-2, taso 1	1:50 A3
20	Tasokartta Alueet 1-2, taso 2	1:50 A3
21	Tasokartta Alueet 1-2, taso 3	1:50 A3
22	Tasokartta Alueet 1-2, taso 4	1:50 A3
23	Tasokartta Alueet 1-2, taso 5	1:50 A3
24	Löytökartta Alueet 1-2, kaikki löydöt	1:100 -
25	Profilikartta Alue 1, mahd. paalunsijat	1:10 A3
26	Tasokartta Alue 3, pintavaaitus, tasot 0-4	1:50 A3

Ote GT kartasta 9 1:200000. Polvijärvi [19] Rukoushuone merkitty punaisella ja ympäröity.

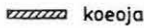

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

Yleiskartta

Mk 1-500 1:1000 20 m

Piirt. Sirpa Leskinen

	koeoja		traktoriura
	koekuoppa, löydöllinen		asumuspainanne
	koekuoppa, löydötön		muin. rantatörmän harja
			maastoon jätetty paalu

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE

Petro Pesonen 1997

Yleiskartta

Mk 1-500 1:1000 20m

Piirt. Sirpa Leskinen

koeaja

- koeuoppa, löydöllinen
- ◻ koeuoppa, löydötön

asuinpaikan vähimmäisbejuus

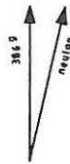
suoja-alueen raja (esitys)

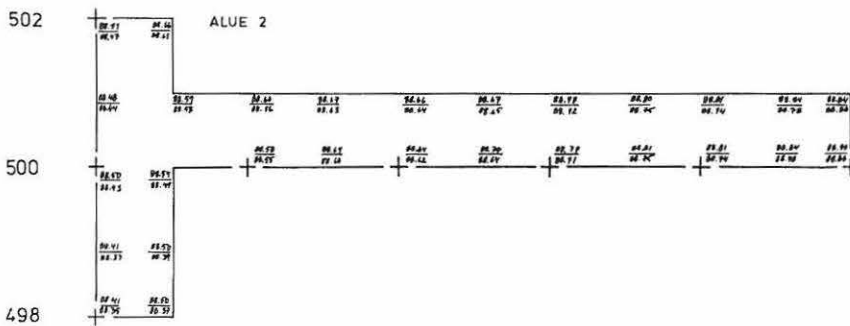
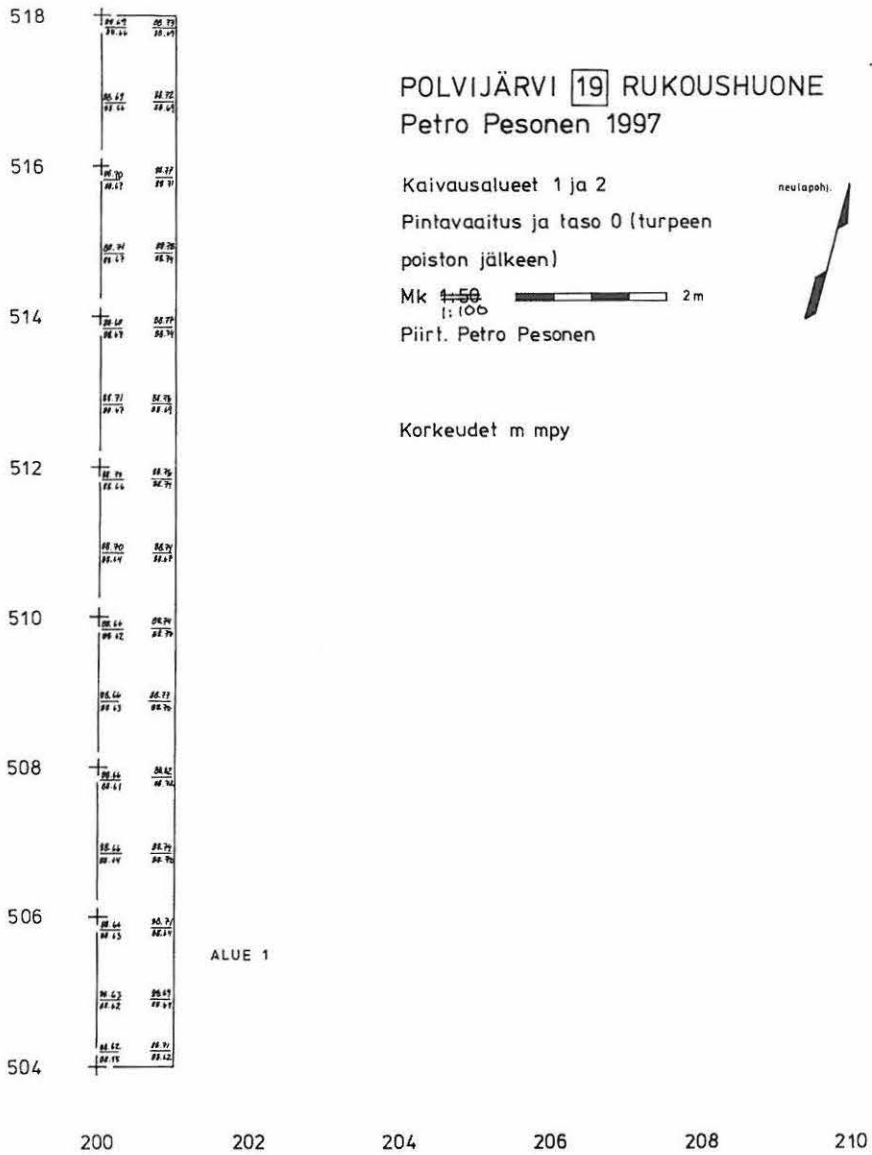
traktoriura

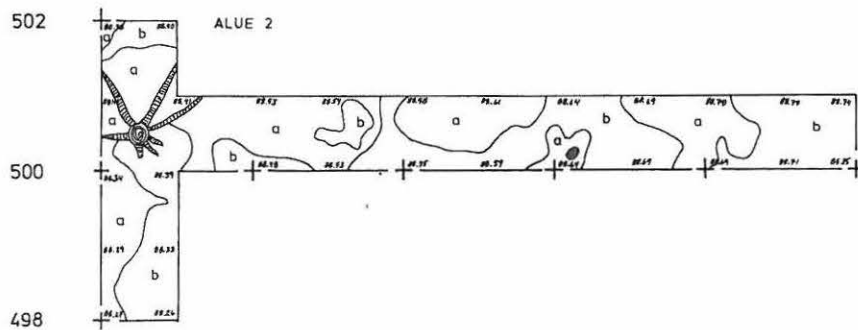
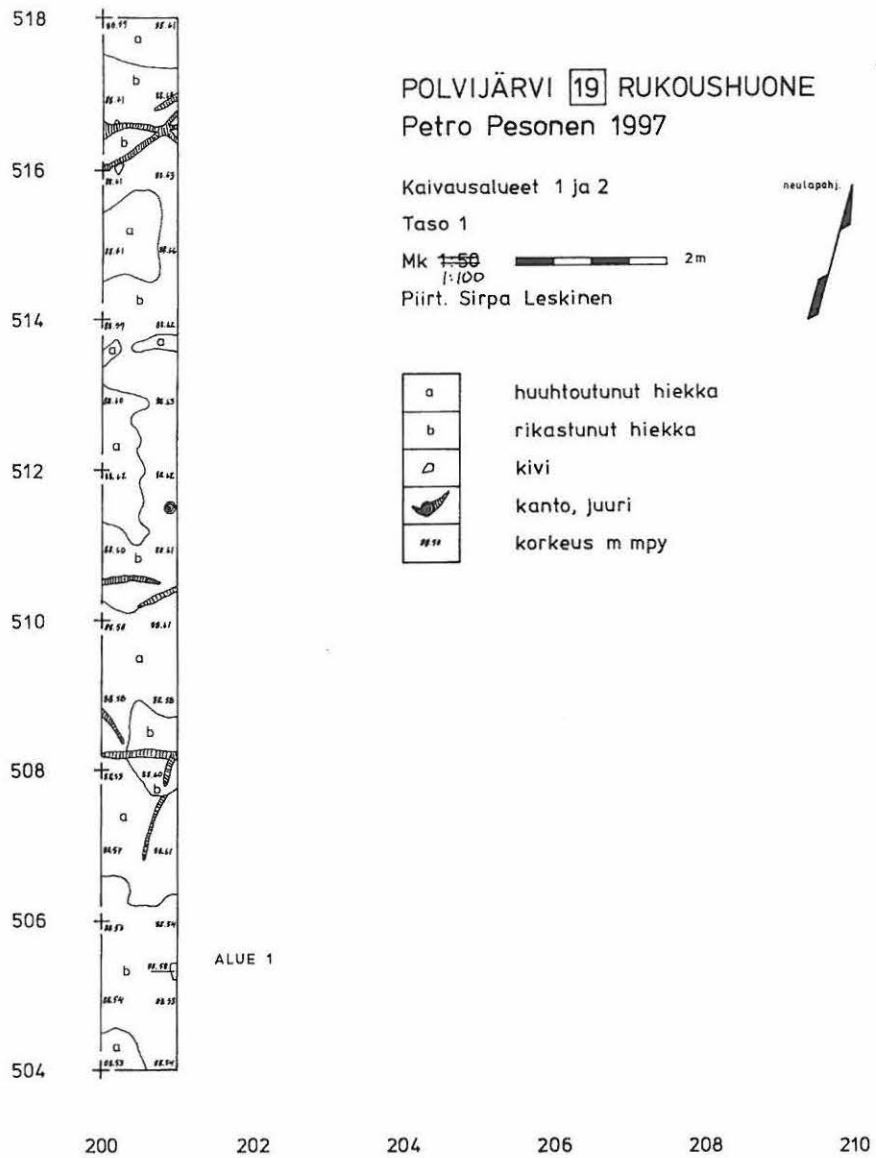
asumuspainanne

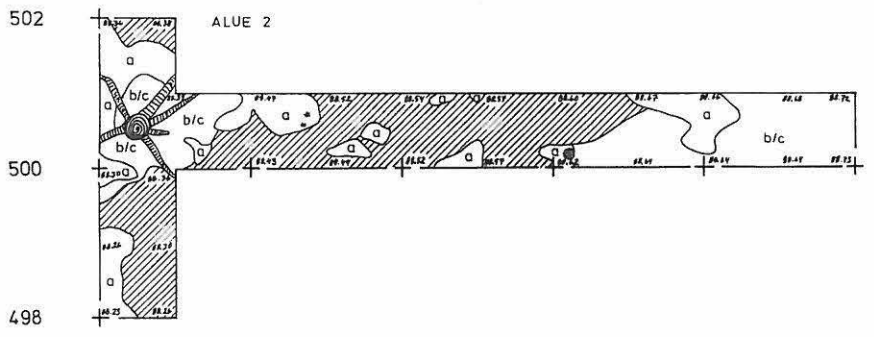
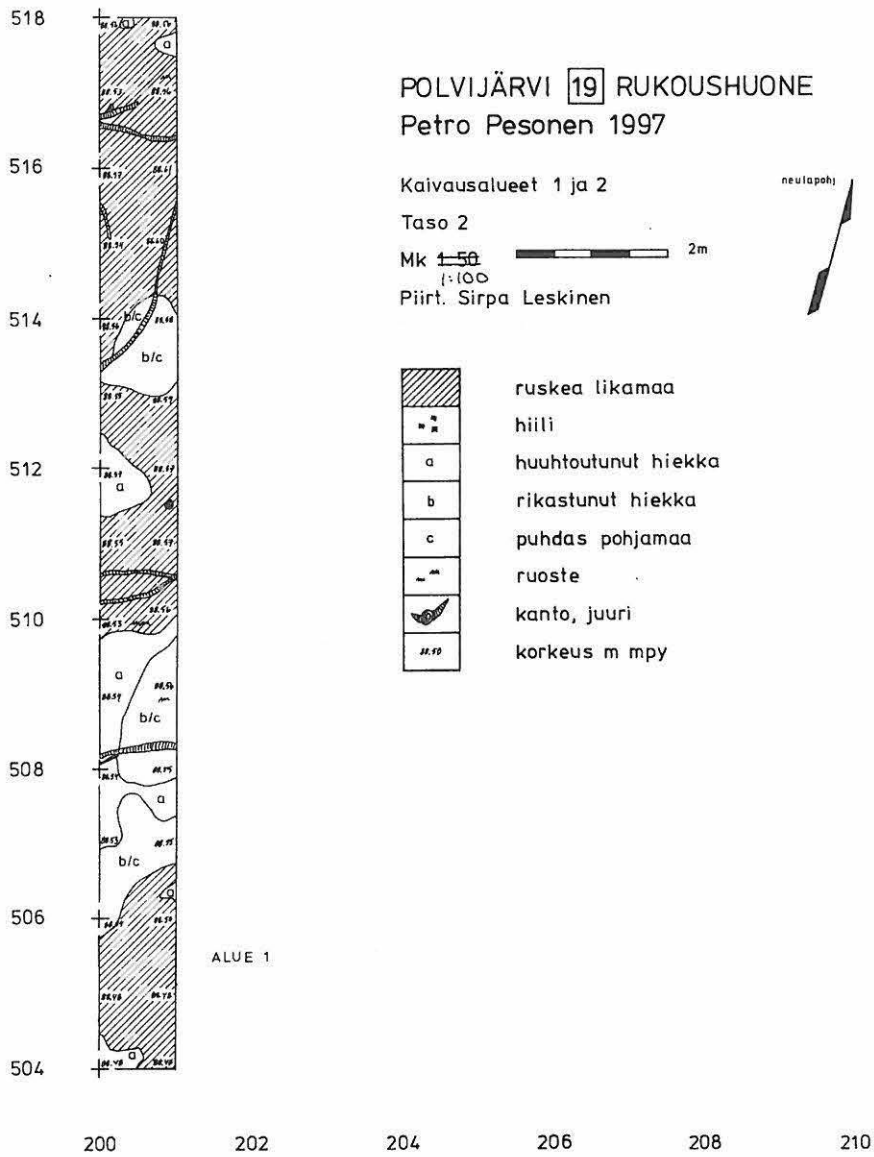
muin. rantatörmän harja

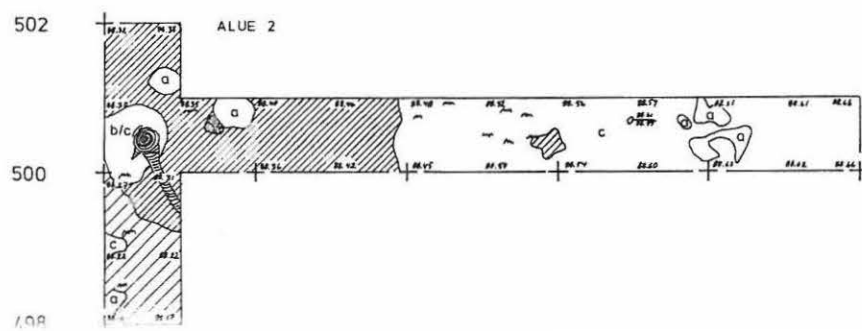
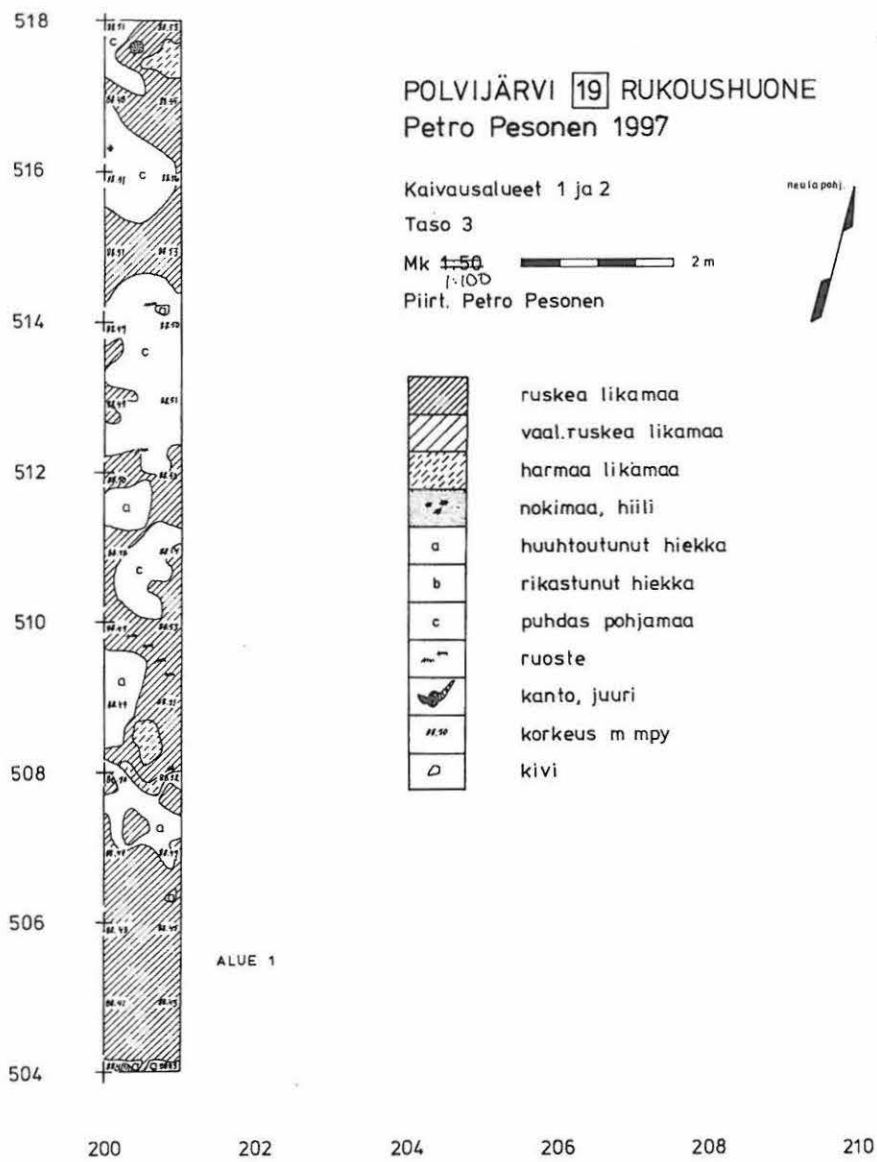
maastoon jätetty paalu

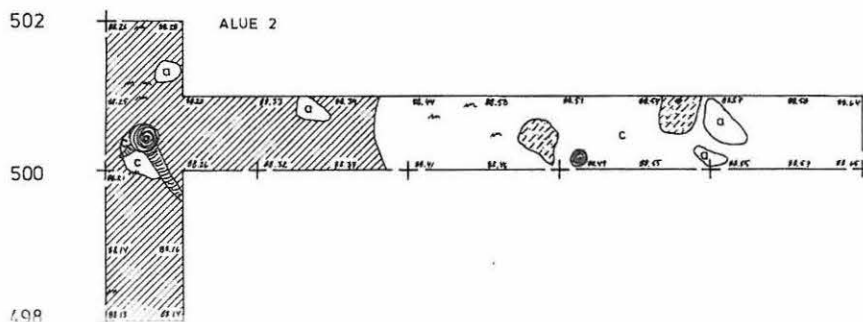
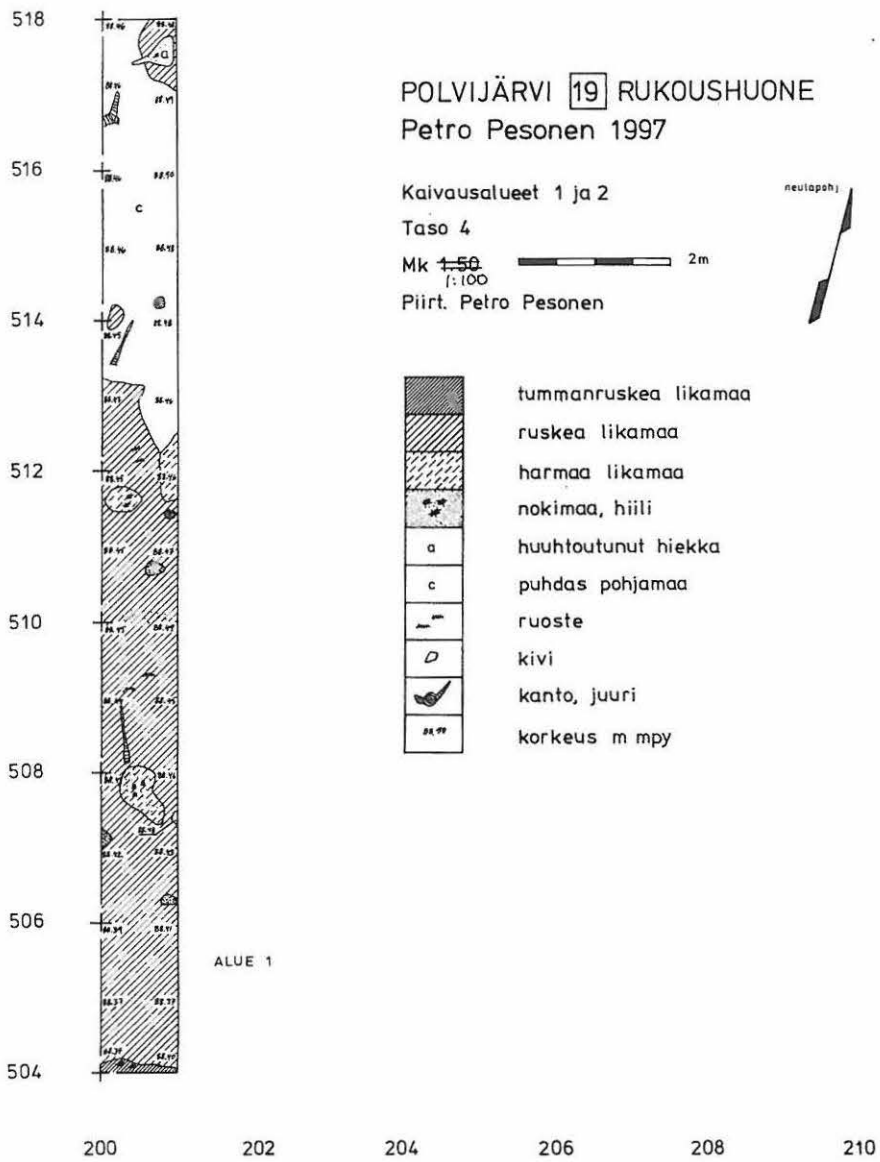

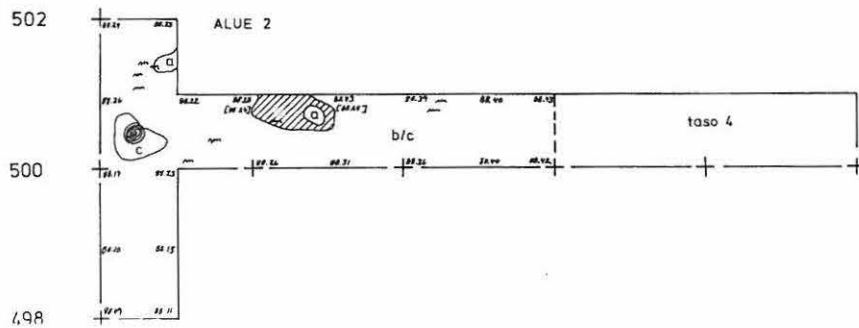
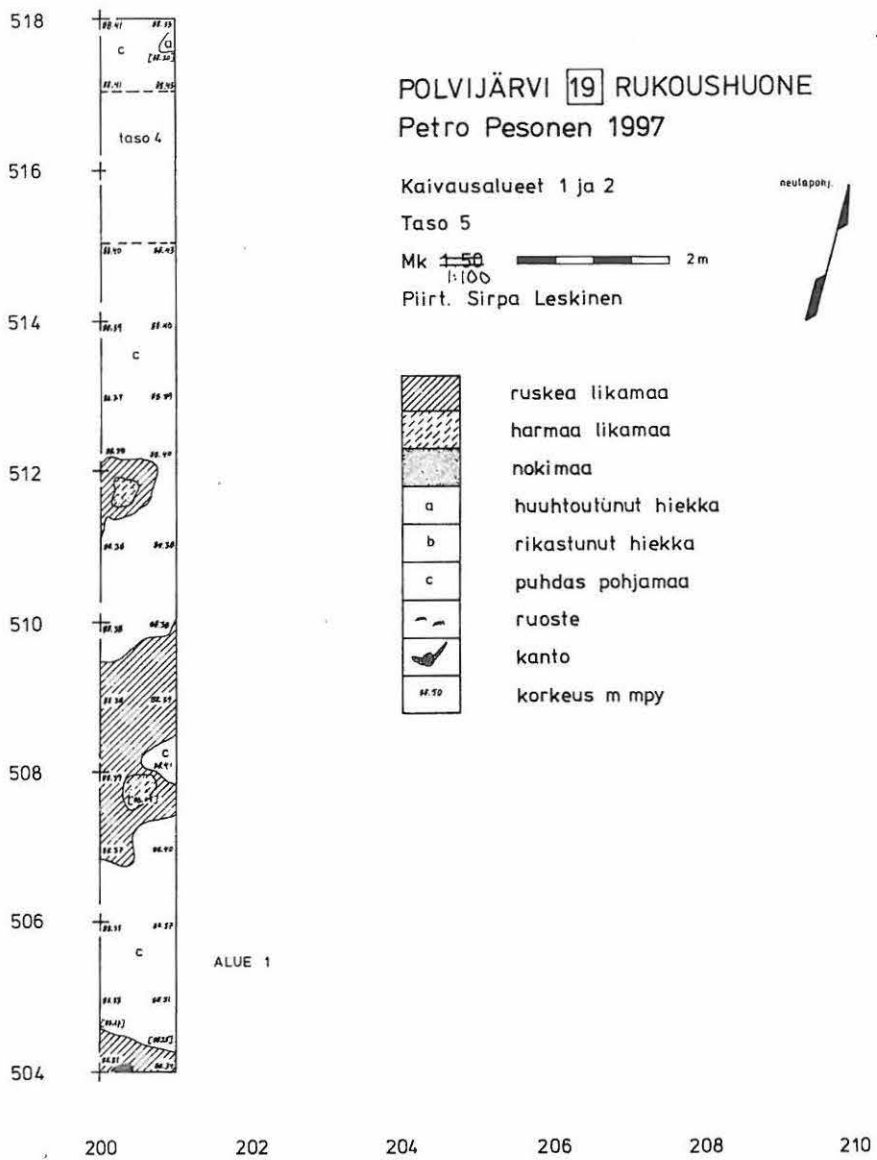

POLVIJÄRVI [19] RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

Löytökartta, alueet 1-2, kaikki löydöt

Mk 1:100

Tulostanut Petro Pesonen

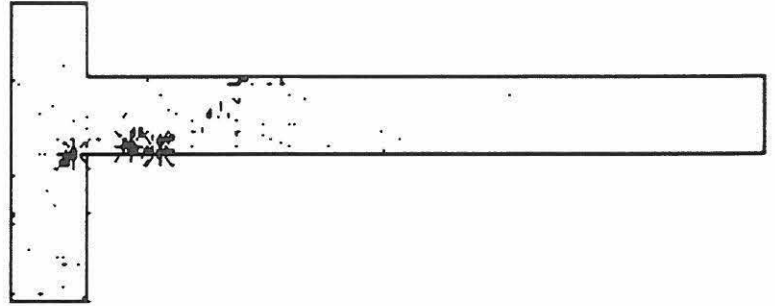

(kpl)

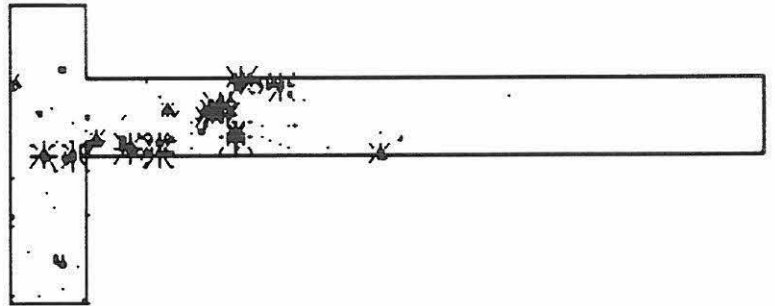

(g)

Alue 1, kaikki löydöt

Alue 2, kaikki löydöt (kpl)

Alue 2, kaikki löydöt (g)

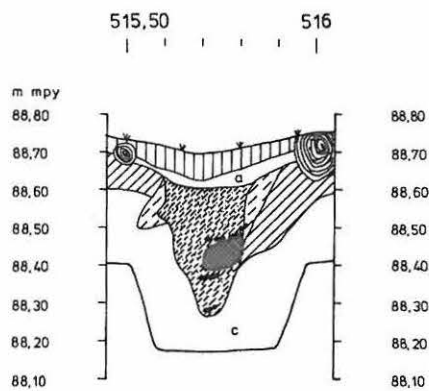
POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

Kaivausalue 1

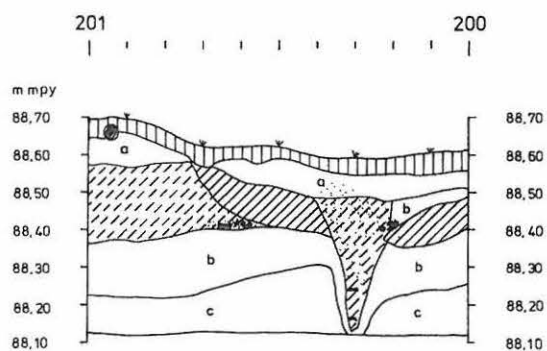
Profiilit 515,45 - 516,05 / 200,00 (mahd.
paalunsija) ja 504,00 / 200,00 - 201,00

Mk 1:10
1:20 50 cm

Piirt. Sirpa Leskinen

Profiili 515,45 - 516,05 / 200,00 idästä

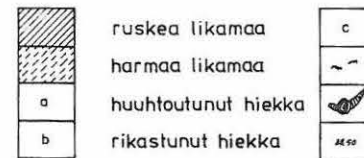

Profiili 504,00 / 200,00 - 201,00 pohjoisesta

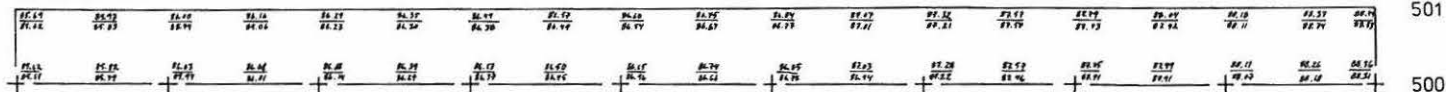
POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
 Petro Pesonen 1997

Kaivausalue 3
 Pintavaaitus + taso 0 ja tasot 1-4

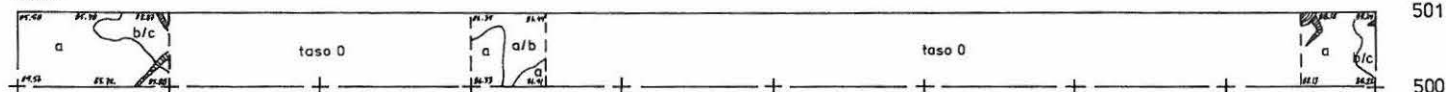
Mk 1:50
 I:100
 Piirt. Sirpa Leskinen

PINTAVAAITUS JA TASO 0

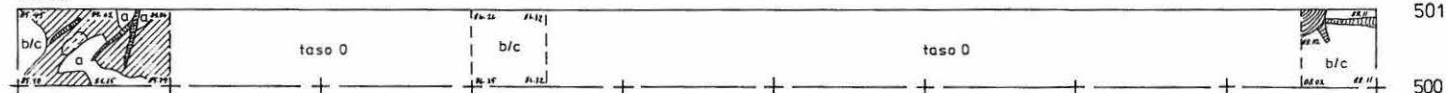
TASO 1

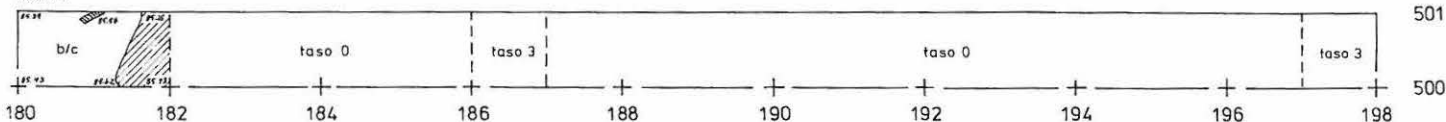
TASO 2

TASO 3

TASO 4

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

Kuva 1. Yleiskuva rantatörmästä. S-N.

f. 108176-108178

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

Kuva 2. Alue 1, taso 2. N-S. f. 108769

Kuva 3. Alue 1, taso 3. N-S. f. 108771

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

KUVA 4. Alue 1, taso 4. N-S. f.108181

KUVA 5. Alue 1, mahdoll. paalunsiija f.108182
profuulissa 516.00-50/200.00 E-W.

Kuva 6. Alue 2, taso 3. W-E.

f.108172-108173

Kuva 7. Aluetta 1 kaivetaan.

f.108174

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE
Petro Pesonen 1997

KUVA 8.

Risto Koponen kaivaa
koekuoppaa.

f. 108179

KUVA 9.

Kaivausalueita peitetään.

f. 108186

KUVA 10.

Kaivausalueita peitetään ja
Sirpa Leskinen piirtää profiilia.

f. 108184

POLVIJÄRVI 19 RUKOUSHUONE³²
Petro Pesonen 1997

KUVA 11.
Kaivausalueita peitetään.

f. 108185

KUVA 12.
Kaivausalueita peitetään.

f. 108187

KUVA 13.
Kaivausalueita peitetään.

f. 108188

KUVA 14. Kaivausalueet peitettynä. NE-SW. f.108189

KUVA 15. Yleiskuva tsasonnan rappusilta kaivauksen jälkeen. N-S. f.108190, 108192

kuv. 16. Ryhmäkuva: vasemmalta oikealle: piirtäjä t. 108194
Sirpa Leskinen, tutkimusavustaja Tanja
Tenhunen, Taina Karttunen, Risto Koponen,
Marika Mutanen, Hanna Turunen, Jukka
Piironen, Paula Voutilainen, Jarto Tanska-
nen, Raija Lehikoinen ja Suvri Lemmetyinen

POLVIJÄRVI Rukoushuone (KM 30454) / Pesonen 1997

Luuanalyysi 30.12.1997 Pirkko Ukkonen

Aineistosta määritettiin yhteensä 7 fragmenttia, jotka jakautuivat seuraavasti:

Laji	Fr.	MIND*
Alces alces (hirvi)	1	1
Esox lucius (hauki)	5	1
Teleostei (kalat)	1	-

*MIND = vähimmäisyksilömäärä

Pirkko Ukkonen

POLVIJÄRVI Rukoushuone (KM 30454) / Pesonen 1997

Luuanalyysi 30.12.1997 Pirkko Ukkonen

* = vähimmäisyksilömäärän (MIND) laskemiseen soveltuva fragmentti

512.90/ 200.25 3	-		
512/55/ 200.70 3	-		
512.10/ 200.80 3	-		
514.40/ 200.15 2	-		
515.40/ 200.40 2	-		
514.20/ 200.20 2	-		
514.00/ 200.50 2	-		
515.45/ 200.60 1	-		
515.85/ 200.30 2	1 1	palatinum fr. costa/lepidotrichia fr.	Esox lucius Teleostei
516.45/ 200.05 2	-		

516.60/ 200.15 2	-		
516.85 200.45 2	1	cleithrum dex. fr.	Esox lucius
516.20/ 200.05 1	1	cuneiforme sin. fr.	Alces alces
517.90/ 200.20 2	-		
517.90/ 200.20 2	-		
517.75/ 200.30 2	-		
517.95/ 200.40 2	-		
517.19/ 200.50 2	-		
517.75/ 200.65 2	-		
518.00/ 200.30 2	-		
518.00/ 200.00 2	-		
530/200 koek.	1 1 1	dentale sin. ant. fr.* dentale fr. palatinum fr.	Esox lucius " "